

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

[Ḥamishah Ḥumshe Torah]

‘im targum Onkelos, u-ferushe Rashi u-ve’ur ye-targum Ashkenazi

Sefer Ba-midbar

Premsla, Yitshak Itsaḥ ben Tsevi Hirsh

Ofenbakh, 569 [1808 oder 1809]

כב

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10257

זיין גאנצען פאלק אונד זיין לאנד, אין דייע געוואלט: דוא ווירזט איהם טהון, וואו דוא דעם סיחון קאניג אמרי געטרואן, דער אין חשבון וואהנטע: (לה) זיא שלוגען איהן אויך, נעכט זיינען זאהנען אונד זיינעם גאנצען פאלקע, זא דאס ניכטו פאן איהם איבריג בלייב: אונד ערארבערטען זיין לאנד: **כב** (א) דוא קינדד ישראל ברעכען אויף: אונד לאגערטען זיך אין דאז געפילד מואב, אס ירדן, געגען יריחו איבער: (ב) אלו בלק זאהן צפור'ו דיא טהא טען ערפוהר: וועלכע ישרא געגען דען אמרי אויוגעאיכט: (ג) געריטה דער מואב אין העפטיגע פורכט, פאר דער גאציאן, דיא זא גראס וואר: זא, דאס איהם גרוואטע פאר

עמו ואת ארצו ועשית לו כאשר עשית לסיחון מלך האמורי אשר יושב בהשבון: לה ויכו אתו ואת בניו ואת כל עמו עד בקתי השאיר לו שריד ויירשו את ארצו: כב א ויסעו בני ישראל ויחנו בערבות מואב מעבר לירדן ירחו: ס סדר בלק וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמורי: ג ויגר מואב מפני העם מאד כי רב הוא ויקץ מואב מפני בני

כני

רשי

תרגום אונקלוס

עמיה וית ארעיה ותעבד ליה כמא וי עבדת לסיחון מלכא דאטורא וי יתיב בהשבון: (לה) וטחו יתיה וית בנוזיה וית כל עמיה עד דלא אשתא ליה טשיזיב ויריתו ית ארעיה: **כב** (א) ונטלו בני ישראל וישו במישראל דמואב טעיכרא לירדנא דיריחו: (ב) ויתו בלק בר צפור ית בל די עבד ישראל לאטוראי: (ג) ורחיל מואבאקה טודקדם עטא לתרא ארי סני הוא ועקת למואבאי טן

באור

אתו, ודך המקראות כן ובפרט במאמרי האל ויעודיו: אשר יושב בחשבון, שעודו אל היה יושב בחשבון כי כבר לקחה ישראל מידו, וכן מתורגם בל"א: (לה) וירשו את ארצו, בבנין הקל היא לשון ירושה וכן ת"ס: **כב** (ב) וירא, ויגר, ענינו כאשר ראה אונד, כמו שזכרנו רבות: לאמרי, בקטנות הלמד, והעעס לידוע, שהם סיון ועוג, ולא היו במלכיכנען גדולי' כאלו וקעד

בלק כב

בני ישראל: ד ויאמר מואב
לארזקני מדין עתה ירחבו
הקדר את כר סביבתינו כלחך
השור את ירק השדה ובלק
ברצפור מלך למואב בעת
ההוא

תרגום אשכנזי קבה

פאר דען קינדערן ישראל'ן:
(ד) ער שפראך דאהער צו
דען אלטעזטען דען פאלקען
מדין, דיזער רהויפע ווירד
דיא גאנצע געגענד אומהער
אכפרעצען, וויא דער אבן
דאן קרויט פאם פערלדע
אכפרעצט: בלק ווארן
צפור'ן וואר דאמאלו קאניג
איבער

תרגום אונקלוס

קדם בני ישראל: (ד) ויאמר מואב
לסבי מדין פען ושיצון קהלא יתבל-
סתרנא פטא דמלחך תזרא ית
יוקא דחקלא ובלק ברצפור מלכא
למואב בעידנא ההוא

ר ש י

גורו לכס (איוב י"ח): ויקן מואב
(כמו קנתי בחיי והוא מקרא קצר): (ד) אל
זקני מדין. והלא מעולם היו שוכנים זה את
זה שנאמר המכה את מדין בשדה מואב
(בראשית ל"ו) שצאו מדין על מואב
למלחמה אלא מיראתן של ישראל עשו שלום
ביניהם. ומה ראה מואב ליטול ענה
ממדין כיון שראו את ישראל כנחיים שלא
כחנה העולם אמרו מנהיגם של אלו במדין
כמו אלא בפיו אמרו אף אנו נבא עליהם
אדם שכתו בפיו: כלחך השור. כל מה
לא היה ראוי למלכות מנסיכי מדין היה וכיון
שמת סיחון מנחו עליהם למוך שעה:
פתורה

באור

והעד אשר כנחה ארזים נבהו (עמוס ב' ט') * (ראב"ע): (ג) ויגר לשון מורא, כמו גורו
לכס * (איוב י"ט כ"ט): ויקן מואב, בחייו, כמו קנתי בחיי, כ"פ רש"י ורשב"ם, ולדעת
הראב"ע הוא כמו ויבן מלשון נרה ונוקה, וכן נעלה ביהודה ונקיבנה (ישעיהו ו'), כמו
ונקבה: (ד) זקני מדין, לדעת הראב"ע יתכן שהיו החמשה מלכי (המכרים בפ' מטות
ל"א ה') זקני ולרמב"ן נראה שסיחון מלך האמרי כלחם במלכי מדין, ואם אותם לו לעבדי
בשאי מנחה, והשארם שפטים בארץ מדין בעבורו, ונקראו זקני מדין, כדרך השערה אל
הקנים, והביא ראיה לדבריו ממה שכתוב ביהושע (י"ג כ"א) וכל ממלכות סיחון מלך האמרי
אשר מלך במשכן, אשר הכה משה אותו ואת נשיאיו מדין את אוי ואת רקס ואת ניר ואת סור ואת
רבע נסיכי סיחון יושבי הארץ, וטעם ואת מלכי מדין, אשר היו מלכי תחלה כמו שאמר נסיכי
מדין נשיאיו מדין, או יהיה טעם מלכי מדין שחזרו למלכותם בעת ההוא, וכל זה דחוק: [א"ה,
בפ' א"ת על הגדולים הללו שהיו יודעים בטיב ההנהגת האומות, איך נתקשו בדבר הרגיל בכל
המדינות? כי יתכן שחמשת המלכים הנקובים בשמותם בפ' מטות ונספר יהושע מלכו כל אחד
צמחו ופלך ממלכי מדין, והפלך ההוא כהוג על פיו לבד, והמדינה הכוללת שהיא מדין כהוגה
בעת כל המלכים והשרים, אשר יתקבצו למועד קבוע, או לעת הנורך, להשגיח על עניני
המדינה וטובת היושבים בה בכלל: והנה בבחינת המשלה היא הכוללת לא יקראו כי אם
נשיאם או נסיכים או זקנים, וקראם הכתוב נסיכי סיחון, כי יתכן שהיה סיחון גבוה עליהם
והוא גם בכל ארץ מדין, כדברי הרמב"ן ז"ל, ואולם בבחינת הפלקים מחלקי מדין הכתובים
תחת ממשלתם הפרטית יקראו מלכי מדין]: ילחכו, כלחך, שנים בנינים, נראה שהונס
על הלעטה והאסיפה אל החך, על ידי הלשון, והושאל פה על השחתת התבואה וכל מיני
השבל: בעת ההוא, אמרו ר"ל (במדבר רבה) שלא היו אלא נכוד, ומשנהרג סיחון המליכות

היהוא: וישלח מלאכים
 תבלעם בן בעור פתורה אשר
 על הנהר ארץ בני עמו לקרא
 לו לאמר הנה עם יצי
 ממצרים הנה כסה את
 הארץ והוא ישב ממלי: ועתה
 לכהנא ארהלי את העם ה

איבער מואב: (ה) דיוער
 זאנדטע באטהען אן בלעם
 זארהן בעור, נאך פתור,
 וועלכעז אס פלוסע ליגט,
 אין דאז לאנד ווינער היימאט,
 אום איהן איינצולאדען: אונד
 לים איהם זאגען, עז איזט
 איין פאלק אויז מצרים גע-
 באנגען, דאז בעדעקט דייה
 באגעזע ערדע, זא ווייט מאן
 זעהען קאן, עז ליגט יעצט
 געגען מיר איבער: (ו) זא
 קאממע דאך, אונד פער-

פלוכע מיר דיועז פאלק,

דען

תרגום אונקלוס

רשי

היהוא: (ה) וישלח אנגדיו לותבלעם
 ברכעור לפתור ארם דער פרת אשר
 בני עמיה לטקרייה ליה למיטר
 עמא נפק מטצרים הא תפא יתע
 שמשא דארעא והוא שרי מלקבל
 (ו) וכען איתא כען לוטלי יתע
 הרין ארי

(ה) פתורה כאלחמי הזה שהכל מרינים לו
 מעות כך כל המלכים מרינין לו אנהותיהם
 ולפי פשוטו של מקרא כך שם המקום: ארץ בני
 עמו של בלק משם היה זה היה מתנבא
 ואמר לו עתיד אתה למלך. ואת מפני מה
 השר הקב"ה שכינתו על עכו"ם דשע כדו שלא
 יחא פתחון פה לאומות לומר אלו היה לנו
 נביאים חזרנו למוטב העמיד להם נביאים ופס
 פרצו גדר העולם שנתחלה היו גדורים
 צעריות חיה נתן להם ענה להפקיר ענשן
 לזנות: לקרא לו הקריאה היתה שלו ולהנחתו
 שהיה פוסק לו ממון הרבה: עם ינא ממזרים
 כייקון ועוג שהיו שומרים אותנו עמדו עליהם והרגום: והוא יושב ממלי קסר כתיב קרת
 קס

באור

צעת היהא, שגרמה לו השעה: למואב, כמו מלך מואב: (ה) פתורה, אל פתור, וה
 שם מקום כע"ש את בלעם בן בעור מפתור (דברי' כ"ג ה'): בני עמו, של בלק, משם
 ידע את בלעם ואת נבואתו: לקרוא לו, הקריאה שלו היתה ולהנחתו, שהי' פוסק לו
 הרבה (דש"י), ולכך לא נאמר אותו או אליו: עין הארץ, כתרגומו עין שמשא דארע
 דרך נזומא שאין מקום לשמש להאיר על הארץ, כי כלה מכוסה מן העם הזה: ממלי, לנגד
 וכן ת"א מלקבל: (ו) ארה לי, לטובתי, ודקדוק המלה הזאת שהיא טווי מבנין הקל שגור
 הכפולים וראוי להיות אור, אורו, ונה"א טכפת יהי' הפ"א בק"ס ודגש בעי"ן על קס
 הכפל, ולפי שאין הרי"ש מקבל דגש ינא ק"ג תשרת הק"ס, משל"כ נש
 קנה דין זרות נגע בה שהראוי קבה בק"ס תחת הפ"א, כמו שנאמר מן שמואל בה"א טכ
 שמורה, כן מן קוב, קבה: נכה בו, הוא שם הכעל (עם ט"ן השרש),
 טענה בעבור היותו נה"א (ולא אמר לנכות כדרך המקור מכל"ה),
 הנה כמוהו לכלה הפשע. (הראב"ע), וכן ת"א לאנשא ביה קרנא: יואר, היו' הנח הג
 תחת

בלק כב

תרגום אשכנזי קבו

כִּי־עָצוּם הוּא מִמֶּנִּי אוֹכֵל
נִכְהָבוּ וְאִגְרָשְׁנוּ מִן־הָאָרֶץ כִּי
יָדַעְתִּי אֶת אֲשֶׁר־תִּכְרַךְ מִבְּרַךְ
וְאֲשֶׁר תֵּאָר יוֹאֵר: וַיִּלְכוּ זִקְנֵי
מוֹאָב וְזִקְנֵי מִדְיָן וְקַסְמִים בְּיָדָם
וַיָּבֹאוּ אֶל־בְּלַעַם וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו
דְּבָרֵי בָלָק: ה' וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
לִינֹו פֹה הַלַּיְלָה וְהִשְׁכַּתִּי אֶתְכֶם
דָּבָר כַּאֲשֶׁר יִדְבַר יְהוָה אֵלַי

דען עז איזט מיר צו מאַכטיג,
פֿיללייכט קאן איד עז אַלודען
שלאַגען, אונד אויז דעם
לאַנדע טרייבען: דען איד
ווייס, ווען דוא זעגנעט,
דער איזט געזעגנעט, אונד
ווען דוא פֿערפֿלֹוכט דער
בלייבט פֿערפֿלֹוכט: (ו) דיא
אַלטעזטען פֿאן מואב אונד
דיא אַלטעזטען פֿאן מדין
רייזטען צוזאַמען, האַטטען
צויבערגעראַטהשאַפֿט ביי־
זיך: קאַמען צו בלעם, אונד
ריכטעטן אויז, וואָז בלק
געזאָגט דזאַטטע: (פ) ער
גאַב איהנען צור אַנטוואַרט,
בלייבט דיא נאַכט היר, זאָ ווילל איד אייך בעשייד געבען, וויא דער עוויגע מיר
זאָגען ווירד:

וישבו

תרגום אונקלוס

אֲרֵי תִקִּיף הוּא מִינֵי טָאִים אֲבֹל
לְאִתְחַא־בִּיה קָרַב וְאִתְרַכִּינִיה מִן־
אַרְעָא אֲרֵי יִדְעָא יִתְדִי־תִכְרַךְ מִבְּרַךְ
וְרֵי תְלוּט לִיט: (ו) וְאִזְלוּ סְבִי מוֹאָב
וְסְבִי מִדְיָן וְקַסְמִיָּא בְּיַדְאֵוּן וְאִתּוּ
לֹות בְּלַעַם וַמְלִילוּ עִמִּיה פְּתַנְמִי
בָּלָק: (ה) וְאִמַר לְהוּן בֵּיתוּ תְבֵא
בְּלִילִיא וְאִתִּיב יִתְבוּן פְּתַנְמִא כְּמֵא
בְּרִמְלִיל יֵי עִמִּי וְאוּרִיכוּ

רש"י

הס להכריתני כמו כי אמילס: (ו) נכה בו.
אני ועמי נכה בהם. דבר אחר בלשון משנה
מיעוט הוא מככה לו מן הדמים לחסר מהם
מעט: כי ידעתי וגו'. על ידי מלחמת סיסון
שעזרתו להכות את מואב: (ו) וקסמים בידם.
כל מיני קסמים שלא יאמר אין כלל תשמישי
עמי. דבר אחר קסם זה נטלו בידם זקני
מדין ואמרו חס יבא עמנו בפעם הזאת יש בו
ממש ואם ידחנו אין בו תועלת לפיכך כשאמ'
להם לינו פה הלילה אמרו אין בו תקוה הניסוחו
והלכו להם שנאמר וישבו שרי מואב עם בלעם
אבל זקני מדין הלכו להם: (ח) לינו פה
הלילה. אין רוח הקודש אורה עליו אלא בלילה
וכן לכל בניאי אומות העולם ע"א וכן לבן
בצלום הלילה שנאמר ויאמר ה' אל לבן הארמי בצלום הלילה כחדם ההולך אצל פלגשו
בהסבא: כאשר ידבר ה' אלי. אם יעליכני ללכת עם בני אדם כמותכם אלך עמכם שמה
אין

באור

תחת הדגש, שהוא תחת אות הכפל כמו על כמון יסב, ולכא ה' כמוהו מאותו בנין, בעבור אות הגרון
כמשפט. (ראב"ע): (ו) וקסמים, כל מיני קסמים הניאו עמהם, שלא יאמר אין כלל
תשמישי עמי (במדבר רבה), כענין שכתוב נימינו היה הקסם בירושלים קלקל באשים ראה
בתרפים שאל בכבוד: (ח) וישבו, לשון עכבה, וכן ת"א ואוריכו: שרי מואב, חקני מדין
הלכו להם, שאמרו אין בו תקוה, כן פירש"י, והרמב"ן ז"ל פ' שנאו זקני מדין אל בלק
להתייען עמו בדבר ישראל, וטעמו יסד לשלום אל בלעם, ושלח בלק את שריו וסמיו עם זקני
מדין

דיא פֿאַרנעדומען מואב'ן
 בליבען אַלזאָ בייא בלעם :
 (ט) זיין גאַטטליכע וועזען
 קאָם צו בלעם : אונד שפראַך
 ווער זינד דיא ליטע , דיא
 דוא בייא דיר האַזט ?
 (י) בלעם אַנטוואַרטעטע דעם
 גאַטליכען וועזען : בלק זאָהן
 צפור'ן , קאַניג צו מואב ,
 לאַסט מיר זאַגען : (יא) דיזען
 פֿאַלק דאַן אויז מצרים גע-
 גאַנגען , בערעקט דיא ערדע ,
 זאָ ווייט מאַן זעהען קאַן : זאָ
 געדע דאָך הין אונד פֿער-
 ווינשע עז מיר , פֿילליכט קאַן
 זיך עז אַרזדען בעקריגען
 אונד וועגטרייבען : (יב) דאַן
 גאַטליכע וועזען שפראַך צו
 בלעם , געדע ניכט מיט
 איהנען : פֿערפֿלובע אויך דאַן
 פֿאַלק ניכט , דען עז זאָלל

וַיִּשְׁבוּ שְׂרֵי מוֹאָב עִם בְּלָעַם :
 ט וַיִּבֹּא אֱלֹהִים אֶל בְּלָעַם וַיֹּאמֶר
 כִּי הֲאֵנְשִׁים הָאֵלֹהִי עִמָּךְ :
 י וַיֹּאמֶר בְּלָעַם אֶרְ-הָאֱלֹהִים
 בְּלָק בֶּן-צִפּוֹר מֶלֶךְ מוֹאָב שֶׁלַח
 יָאֵרִי : יא הִנֵּה הָעַם הַיֵּצֵא
 מִמִּצְרַיִם וַיִּכַּס אֶת-עֵינֵי הָאָרֶץ
 עֲתָה לָכֶה קִבְּה־לִּי אֶת-אוֹרֵי
 אוֹבֵל לְהִלָּחֵם בּוֹ וַיִּגְרֶשְׁתִּיו :
 יב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-בְּלָעַם לֹא
 תִלְךָ עִמָּהֶם לֹא תֹאֵר אֶת-הָעַם
 כִּי בְרוּךְ הוּא : שני המישי יג וַיִּקַּם

געזעגענט ווין : (יג) אַלזו בלעם דען

רשי

תרגום אונקלוס

אין כבודו לתתי להלך אלא עם שרים גדולים
 מכס : וישבו לשון עכבה : (ט) מי האנשים
 האלה עמך . להטעותו באומר פעמים
 שאין הכל גלוי לפניו אין דעתו שזה עליו אף
 אני אראה עת שאוכל לקלל ולא יבין : (י) בלק
 בן צפור וגומר . אע"פ שאיני חשוב בעיניך
 חשוב אני בעיני המלכים : (יא) קבה לוי . זו
 קשה מארה לי שהיא נוקב ומפרש : וגרשתיו .
 מן העולם ובלק לא אמר אלא ואגרשנו מן
 הארץ איני מבקש אלא להסיעם מעלי ובלעם
 היה שונאם יותר מבלק : (יב) לא תלך
 עמהם . אמר לו אם כן תקללם בעקומי אמר

וַאֲזַרְכּוּ וּרְכַבֵּי מוֹאָב עִם בְּלָעַם :
 (ט) ואתא מיטריטוקקדם יי לותדי
 בלעם ואמר טן גבדיא האליו דעמך :
 (י) ואמר בלעם קדם יי בלק ברה
 צפור מלכא דמואב שלח לותי :
 (יא) הא עמא דנפק ממצרים והפא
 יתדעין שמשא דארעא בען איתא
 לוטרלי יתיה מאים איכול לאגהא
 ביה קרב ואתרכניה : (יב) ואמר יי
 בלק לא תיול עמהון לא תלוט ית עמא ארי בריה הוא : (יג) וקם

באור

מדיו לארץ מדיו , כי משם היה דרכם שתורה אל עיר בלעם , וקני מדיו כשארזו בארצם ולא
 בלכו אל בלעם , ומ"ש בכסוף הקודם ויבאו אל בלעם וגו' לא שג כי אם על זקני מואב :
 מי

בלק כב

בלעם בבקר ויאמר אל שרי
בלק לבו אל ארצכם כי מאן
יהוה לתתי להולך עמכם :
יד ויקומו שרי מואב ויבאו אל
בלק ויאמרו מאן בלעם הלך
עמנו: טו ויסף עוד ברק שלח
שרים רבים ונכבדים מאלה :
טז ויבאו אל בלעם ויאמרו לו
כה אמר בלק בן צפור אל נא
תמנע מהלך אלי: י"ז כי כבוד
אכבדך מאד וכל אשר תאמר
אני אעשה ולכה נא קבה לי

את

תרגום אשכנזי קכו

דעו מארגענו אויפשטאנד ,
שפראך ער צו דען פאָרנעה-
מען לייטען דען בלק, ריווס
נור ווידער אין אייער לאַנד :
דען דער עוויגע ווילל ניכט
צוגעכען, דאָס איך מיט אייך
ריווע: (יד) דיא פאָרנעהמען
מואב'ו מאַכטען זיך אַלזאָ
אויף, קאַמען צו בלק: אונד
שפראַכען, בלעם האָט עז
אַכגעשלאָגען, מיט אונז צו
ריווען: (טו) דאָ זאָרטע
בלק אַכערמאלו מעהררע
אונד פאָרנעהמרע אַדליכען
אַלזו דיוע: (טז) זיא קאַמען
צו בלעם: אונד שפראַכען,
בלק זאָרזן צפור לאָסט דיר
ענטביטען, לאָס דיך דאָך
ניכטו אַכתאַלטען, דאָס דוא
צו מיר קאַממוט: (יז) דען איך
ווערדע דיר גאָר פֿיל עהרע
אונד ערצייגען, זאָרטע ווירזט, ווילל
אונד וואָו דוא מיר זאָגען ווירזט, ווילל
פֿערווינשע מיר

רש"י

לו לא תאור את העם אמר לו אם כן אנרכם
אמר לו אינם נרכים לברכתך כי ברוך הוא
משל אומרים לברעה (ס"א לדבורה) לא
מדובשיך ולא מעוקיך: (יג) להלך עמכם .
אלא עם שרים גדולים מכס למדנו שרותו
גבוהה ולא רצה לגלות שהוא ברשותו של מקום
אלא בלשון גסות לסיכך ויוסף עוד בלק :
(יז) כי כבוד אכבדך מאד: יותר ממה שהיית
כוטל

ותמנע מלמיתתי לותי :
(יז) אברי בקרא אקרינך לתרא וכל די תימר לי אעבר ואיתא פֿען רוט לי
ית

תרגום אונקלוס

בלעם בצפרא ואמר לרב רבי בקק
אוילו לארעכון ארי לית דרעוא קדס
י" למשכקי למיזל עמכון: (יד) וקמו
רב רבי מואב ואתו דות בלק ואמרו
קריב בלעם למיתתי עמנא: (טו) ואזסיף
עוד בלק למשלח רב רבין סגיאין
ויקריזו מאלין: (טז) ואתו לות בלעם
ואמרו ליה כדנן אמר בלק בר צפור לא פֿען
(יז) אברי בקרא אקרינך לתרא וכל די תימר לי אעבר ואיתא פֿען רוט לי

באור

(ט) מי האנשים האלה עמד, כהנס עשו בדברים, כענין אי הכל אחיד: (יב) לא הלך
וגו', לא תלך עמהם, כי לא תוכל לעשות רכון בלק לקבל את העם, כי ברוך הוא, ומח
ועיל לכתך עמהם: (יג) לחתי, כמו לתתני וכן יבאי במקום יבמני, כי מדרכ הכניי הזה
לבח

דיועו פאלק : (יח) בלעם
אנטווארטעטע אונד שפראך
צו דען בעדינטען דען בלק ,
ווען בלק מיר אויך ויין גאנצען
הויז פאלל וילבערן אונד
גאלדען געבע : זא קאנטע
איך דאך דען בעפעהל דען
עוויגען מיינען גאטטען ניכט
איבערטערטען , עטווא
גערינגען אדער וויכטיגען
פארצונעהמען : (יט) אינ
דעסען בלייבט דיוע נאכט
גלייכפאלו ביא מיר : זא
ווערדע איך ערפארדען ,
וואו דער עוויגע ווייטער מיט
מיר רעדען ווערדע : (כ) דא
גאטליכע וועזען קאם דען
נאכטו צו בלעם : אונד

את העם הזה : יח ויען בלעם
ויאמר אל עבדי בלק אסייתך
לי בלק מלא ביתו כסף וזהב
לא אוכל לעבר אתפי יהוה
אלהי לעשות קטנה או גדולה :
יט ועתה שבו נא בזה גם אתם
הלילה ואדעה מה יוסף יהוה
דבר עמי : כ ויבא אלהים אל
בלעם לילה ויאמר לו אם
לקרא לך באו האנשים קום
לך

שפראך צו איהם , וינד דיא מאנגער געקאממען , דיך צו רופען , זא קאנטו דוא

רשי

תרגום אונקלוס

טוב לשעבר אני טותן לך : (יח) מלא ביתו
כסף וזהב . למדנו שנספא רחבה ומחמד ממון
אחרים אמר ראוי לו ליתן לי כל כסף וזהב
שלו שהרי צריך לשכור טיילות רבות ספק
נוכח ספק אינו נוכח ואני ודאי נוכח : לא אוכל
לעבור . על כרחו נלה שהוא ברשות אחרים
ונתכבא כאן שאינו יכול לנטל הברכות
שנתברכו האבות מפני השכינה : (יט) גם
אתם . פיו הכשילו גם אתם סופכם לילך
צפתי נפש כראשונים : מה יוסף . לא ישנה
דבריו מברכה לקללה הלא יוסף לברך
כאן נתכבד שעתיד להוסיף להם ברכות על ידו
(כ) אם לקרא לך . אם הקריאה שלך וסבור
אתה ליטוב עליה שכר קום לך אתם : ואך
על

ית עמא קרין : (יח) ואתיב בלעם
ואמר לעבדי בלק אסייתך לי בלק
מלי ביתיה כסף וזהב לית לי רשו
למעבר על גזרת טיכרא דיי אלהי
למעבר וערתא או רבתא : (יט) וכען
אזריכו בען קבא אף אתון בלילא
ואדע מה יוסף יי לטקלא עמי :
(כ) ואתא טיטר טן קרם יי לבלעם
בלילא ואמר ליה אם לטקרי לך
אתו גבריא קום
אזיל

באור

לכא נטין : להלך עמכם , ולא אמר לא אוכל לקבל את העם כי ברוך הוא , משנאחו את
ישראל ונורוב חפנו להרע להם , כמ"ש ולא אבה ה' מלהיך לשמוע אל בלעם וגו' (דברים ד' ג')
אמר בלבו אולי יש עוד תקוה : (טו) רבים , כמשמעו , או גדולים , כמו על כל רב ביתו :
(יח) מלא ביתו , ביתו מלא , וכבר כתב המתרגם בבאור (שמות ט' יז) , שהשרש הזה בא
בשם לדבר הממלא והמתמלא , ואין הכדל בהוראה בין שגא' כסף מלא בית , או בית מלא
כסף : קטנה או גדולה , תאר באפס מתואר (גראסע , קליינע) , ודרכו לכא כפלס
קטנה

כָּךְ אַתָּם וְאַךְ אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר־
 אָדַבְר אֵלֶיךָ אֶתוֹ תַעֲשֶׂה : שלישי
 כח וַיִּקַּם בַּלְעָם בַּבֶּקֶר וַיַּחֲבֹשׁ
 אֶת־אֲתָנּוֹ וַיִּלְךָ עִם־שָׂרֵי מוֹאָב :
 כג וַיַּחֲרֹאֲף אֱלֹהִים כִּי־דוּלְךָ
 הוּא וַיִּתְיַצֵּב מִלְּאֲךָ יְהוָה בַּדֶּרֶךְ
 לְשֹׁטֵן לוֹ וְהוּא רֹכֵב עַל־אֲתָנּוֹ
 וּשְׁנֵי נַעֲרָיו עִמּוֹ : כג וְהִתְרַאֲוָה
 הָאֲרֵמוֹן אֶת־מִלְּאֲךָ יְהוָה נֹצֵב

מיט איהנען געהן : יעדאך ,
 וואו איך דיר זאגען ווערדע ,
 מוסט דוא טהון : (כא) בלעם
 שטונד דען מאַרגענו אויף :
 זאטטעללטע זיינע עזעלין :
 אונד מאַכטע זיך מיט דען
 פֿאַרנעהמען אויו מואב אויף
 דיא רייזע : (כב) אַלליין דער
 צאָרן דען גאַטטליכען וועזענו
 ענטבראַנטע , דאס ער זאָ
 ענטשלאַסען צור רייזע וואַר :
 אונד איין ענגעל דען עוויגען
 שטעללטע זיך אויף דען וועג ,
 איהם הינדערליך צו זיין :
 ער אַבער ריט אַויף זיינער
 עזעלין , אונד צווייא קנאַבען

וואַרען מיט איהם : (כג) דיא עזעלין זאָהע דען ענגעל דען עוויגען אויף

תרגום אונקלוס

ר ש"י

אויל עטחון וברם ית פתגמא די
 אמליל עמך יתיה תעבד : (כא) וקם
 בלעם בצפרא וזרו ית אתניה ואול
 עם דברכי מואב : (כב) ותיקיף רוגוא
 דני ארי אויל הוא ואתעתד טלאבא
 דני בארחא לשטן ליה והוא רכיב
 על אתניה תרין עולטוהי עמיה :
 (כג) ותות אתנא ית טלאבא דני
 מעתד בארחא

על כרחק את הדבר אשר אדבר אליך אותו
 תעשה ואף על פי כן וילך בלעם אחר שמה
 אפתו ויתרצה : (כא) ויחבוש את אתונו
 מכאן שהשנאה וקלקל את השורה שחבש הוא
 בעצמו : אחר הקב"ה רשע כבר קדמך אנרהם
 אחיהם שאמר וישכם אנרהם בבקר ויחבוש
 את קמורו : עם שרי מואב : לבו כלבס שיה :
 (כב) כי הולך הוא ראה שהדבר רע
 בעיני המקום וכתלוה לילך : לשטן לו . מלאך
 של רחמים היה והיה רוצה למנע מלחטא שלא
 יחטא ויאבד : ואני נערו עמו . מכאן שאדם
 חשוב היכול לדרך וילך עמו שני אנשים לשמא
 וחוזרים ומשמשים זה את זה : (כג) ותרא
 האתון : והוא לא ראה שנתן הקב"ה דשות
 לכהנה

באור

פקדה , כמו שבארנו בכמה מקומות : (כ) אם לקרא לך , לפי מ"ג למעלה אמר לו השם ,
 לא תלך עמהם , כי לא תוכל לעשות את רצון בלק , כי העם ברוך הוא , ועתה הוסיף ה'
 דבר בו , אם לא באו האנשים כי אם לקרא לך לבד , ויתרונך אף אם תאמר שלא תוכל לקל לם ,
 כי ברוך הוא , ואפשר שתנרכס , קום לך אתם , ואך את הדבר אשר אדבר לך אתו תעשה , ואם אחיה
 אומך לבדך תנרכס , ולא תירא מבלק : והנה ה' על בלעם להודיע את כל זה לשלישי בלק
 שרם לכתו עמהם , כי היה זה רצון השם , והוא לא עשה כן , ומרוב חפצו ללכת לא הגיד
 להם עוה דבר , לכן חרה אף ה' כי הולך הוא , (מדברי הרמב"ן ז"ל) : (כב) לשטן לו ,
 מלאך של רחמי ה' , והי' רוצה למנעו מלחטא , שלא יחטא ויאבד (במדבר רבה) , כלומר
 לבד כאמר לשטן לו , שלא הי' שטן כי אם לו , מתנגד לכוחתו הרעה : (כג) להטווחה הדרך ,
 אל

בְּדֶרֶךְ וַחֲרִבּוֹ שְׁרוּפָה בִּידּוֹ וַתֵּם
 הָאֲתוֹן מִן־הַדֶּרֶךְ וַתֵּלֶךְ בַּשָּׂדֶה
 וַיֵּךְ בַּלְעָם אֶת־הָאֲתוֹן לְהַטִּיחָהּ
 הַדֶּרֶךְ: כִּי וַיַּעֲמֹד מִלֶּאֱדָי יְהוָה
 בְּמִשְׁעוֹל הַכֹּרְמִים גִּדְרָה מוֹזֵה
 וַגִּדְרָה מוֹזֵה: כִּי וַהֲרָא הָאֲתוֹן אֶת־
 מִלֶּאֱדָי יְהוָה וַתִּלְחֹץ אֶל־הַקִּיר
 וַתִּלְחֹץ אֶת־רַגְלָהּ בַּלְעָם אֶל־
 הַקִּיר וַיִּסַּף לְהַכְתִּיחָהּ: כִּי וַיִּזְסַף
 מִלֶּאֱדָי־יְהוָה עֵבֹר וַיַּעֲמֹד
 בְּמִקְוֹם צָר אֲשֶׁר אֵין־דֶּרֶךְ

אויף דעם וועגע שטעהען , מיט איינס בלאַזען שווערדטע אין דער האַנד , אונד וויך פֿאַם וועגע אַכ , אונד גינג אויף דאָ אַקערפֿעלד : בלעם שלוג זיא , אום זיא ווידער אין דען וועג צו לענקען : (כד) דאָ טראַט דער ענגעל דען עוויגען אויף איינען פֿפֿאַד צווישען וויינבערגען : דאָ אויף ביידען וויטען וואַנדע וואַרען : (כה) אַל־ו דיא עזעלין דען ענגעל דען עוויגען זאָהע , דראַנגטע זיא זיך אַן דיא מוואַר , אונד קלעמטע בלעם'ן פֿום אַן דיא מוואַר : וואַריבער ער זיא אַבערמאלו שלוג : (כו) דער ענגעל דען עוויגען גינג ווייטער פֿאַראוויז :

לנטות רעכטות , דאָ קיין וועג וואַר , שטעללטע זיך אַן איינען זאָ ענגען אַרט , דאָ קיין וועג וואַר ,

תרגום אונקלוס

רש"י

בְּאֲרָחָא וַחֲרִבִּיָּה שְׁלִיפָא בִּידּוּהָ וַסִּטָּת
 אֲתֵנָא טוֹן אֲרָחָא וְאֹלֶת בְּהַקְלָא וַתֵּחָא
 בַּלְעָם ית אֲתֵנָא לְאִסְטִיּוּתָהּ לְאֲרָחָא:
 (כד) וְקָם מִלֶּאֱדָא דִּי בִשְׁפִיל בְּרִטְיָא
 אֲתֵרָא דִּגְדִירָא טַבָּא וַגִּדְרָא טַבָּא:
 (כה) וַחֲזָת אֲתֵנָא ית־מִלֶּאֱדָא דִּי
 וַדְחִיקָת לְפִתְלָא וַדְחִיקָת ית רַגְלָא
 דְּבַלְעָם לְפִתְלָא וְאִזְסַף לְטַטְחָה:
 (כו) וְאִזְסַף מִלֶּאֱדָא דִּי לְטַעֲבֵר וְקָם
 בְּאֲרָחָא עַק דִּי לִית אֲוִרָח לְמַסְמִי

לכמה לראות יותר מן האדם שמתוך שיש בו דעת תטרף דעתו פֿאיראָה מוויקין : וחרבו שליפה בידו * אמר רשע זה הכיח כלי אומנתו שכלי זיין של אומות העולם נחרב והוא בא עליהם כפיו שהוא אומנות שלהם אף אפי אַתפּוּשֵׁת סלו ואַבא עליו באומנותו וכן סיפו זאת בלעם בן בעור הרגו נחרב (יהושע כ"ג) : (כד) במשעול * כתרגומו בשביל * וכן אסיטפוק עפר שומרון לשועלים (מלכים א' כ') עפר הכדק נכפית הרגלים בהלוקן וכן מימדד בשעלו מים (ישעיה מ') כרגליו ובהלוקו : גדר מזה * סתם גדר של אבנים הוא : (כה) ותלחץ * היא ענמה : ותלחץ * את אחריים את רגל בלעם : (כו) ויזסוף ענחך ה' עבד * לעבד עוד לפניו להלוק להיות לפניו

באור

אל הדרך : (כד) במשעול , כתרגומו בשביל , וכן אסיטפוק עפר שומרון לשועלים (מלכים א' כ') , עפר הכדק נכפית הרגלים בהלוקן , וכן מימדד בשעלו מים (ישעיה מ' י"ג) , כרגלו והלוקו * (רש"י) : גדר , סתם גדר של אבנים : (כה) ותלחץ , היא ענמה . ותלחץ את אחרי' , את רגל בלעם : ואל הקיר , הוא הגדר : (כו) במקל , כי נתקלה ובשנית הכה אותם בַּעַן קָטַן או בעור * (ראש"ע)

בלק כב

תרגום אשכנזי קכט

רעכטו אָדער לינקו אויז צו ווייכען : (כז) אַל; דיא עזעלין דען ענגעל דען עוויגען זאָהע, לעגטע זיא זיך אונטער בלעם נידער: בלעם וואָרד צאָרניג אונד שלוג זיא מיט דעם שטאַקע : (כח) דער עוויגע טהאַט דער עזעלין דען מונד אויף : אונד זיא שפראַך צו בלעם, וויאז האַבע איך דיר געטהאָן, דאַס דוא מיך שאָהן דרייַא מאַהל געשלאָגען האַזט? (כט) בלעם שפראַך צור עזעלין, ווייל דוא מיך זאָ האָהנט: האַטטע איך איין שווערדט, זאָ וואָללטע זיך דין אומברייגען : (ל) דיא עזעלין שפראַך צו בלעם, בין איך ניכט דיינע עזעלין, אויף וועלכער דוא געריטטען האַזט, פֿאַן יע־הער בין אויף דיווען טאַג? בין איך אויך געוואָהנט געוועזען, דיר

בְּנֵי־מִצְרַיִם יָמִין וְשְׂמֹאלֶיךָ: כִּי וַתֵּרָא הָאֱתוֹן אֶת־מִלְאַךְ יְהוָה וַתִּרְבֵּץ תַּחַת בְּלַעַם וַיַּחֲרֶאֱף בְּלַעַם וַיִּקַּח אֶת־הָאֱתוֹן בַּמַּקָּר: כִּח וַיִּפְתַּח יְהוָה אֶת־פִּי הָאֱתוֹן וַתֹּאמֶר לְבִלְעָם מַה־עֲשִׂיתִי לָךְ כִּי הִבִּיתָנִי זֶה שְׁלֹשׁ רִגְלָיִם: כט וַיֹּאמֶר בְּלַעַם לְאֱתוֹן כִּי הִתְעַלְלַת בִּי לֹא יִשְׁחָרְבְךָ בְּיָדֵי בְנֵי עַמֶּךָ הַרְגָתִיךָ: ל וַתֹּאמֶר הָאֱתוֹן אֶל־בְּלַעַם הֲלוֹא אֲנִכִּי אַתָּנָךְ אֲשֶׁר־רָכַבְתָּ עָלַי מֵעוֹדֶךָ עַד־הַיּוֹם הַזֶּה הֲהַסְכֵּן הַסִּכְנֹתַי לַעֲשׂוֹת

רש"י

תרגום אונקלוס

לפניו במקום אשר כמו והוא עבר לפניו * ומדרש אגדה יש בתנאים מה ראה לעמוד בשלשה מקומות סימני אבות הראו: (כח) זה שלש רגלים * רמז לו אתה מבקש לעקור אומה הסוגג שלש רגלים בשנה: (כט) התעללת כתרנומו לשון גכא וכוון: לו יש חרב בידו * גנות גדולה היה לו דבר זה בעיני השמים זה הולך להרוג אומה שלימה בפיו: אמתן זו כריך לכלי זין: (ל) ההסכן הסכנתי. כתרנומו וכן הלל יסכן נבר (איוב כ"ג) ורבותינו דרשו מקרא

למסטי לימינא ולשמאלא: (כז) וחות אתנא יתמלאכא ריי ורבעת תחות בלעם ותקיף רוגזא דבלעם ומחא ית אתנא בחוטרא: (כח) ופתח יי ית פוטא דאתנא ואמרת לבלעם טח עברית לך ארי טחיתני דגן תלת ומנין: (כט) ואמר בלעם לאתנא ארי חוכת פי אילופון אית חרבא בידו ארי בען קטלתך: (ל) ואמרת אתנא לבלעם הלא אגא אתנך דרבעת עלי סדאיתך עד יומא דרין המילף אליפנא

באור

(לכ"ג) (כט) החעללת, כתרנומו לשון גכא וכוון: לו יש חרב בידו, גנות גדולה היא * זה בעיני השמים, להרוג אומה שלימה בפיו הוא הולך, ולאמתן זו כריך לכלי זין: (רש"י): (4) ל ג א 1 33 מעורך

דיר דיזעו צו טרוון? ער
אנטווארטעטע, ניין!
(לב) אינדעם אפנעטע דער
עוויגע דעם בלעם דיא אויגען!
אונד ער זאָהע דען ענגעל
דען עוויגען אויף דעם וועגע
שטעהען, מיט בלאַסעם
שווערדטע אין דער האַנד:
ער נייגטע אונד ביקטע זיך
מיט זיינעם אַנגעזיכטע:
(לג) דער ענגעל דען עוויגען
שפראַך צו איהם, וואַרום
האַזט דוא דייןע עזעלין שאָהן
דרייאַ מאַל געשלאָגען? איך
בין אייגענטליך אויגעגאַנגען,
צו פֿעהרדינדערן, דען דיא מיר
פֿערדראַסטע ריווע וואַר צו
שליינג בעשלאַסען: (לג) דיא
עזעלין זאָהע מיך, אונד וויך דרייאַ מאַל פֿאַר מיר אויז:

לעשות קה ביה ויאמר לא
לא ויגר יהוה את עיני בלעם
וירא ארת מלאך יהוה נצב
בדרך וחרבו שלפה בידו ויקח
וישתחו לאפיו: לב ויאמר אליו
מלאך יהוה עלמה הבית את
אתנד זה שלוש רגלים הנה
אנכי יצאתי לשטן כירם
הדרך לנגדי: לג ותראני האתון
ותט לפני זה שרש רגלים אולי

נטתה
וואַרע

רשי

תרגום אונקלוס

מקרא זה בגמרא אמרו ליה מאי טעמא לא
רכנת אסיכיא אמר להון כרטיבא גדאי ליה
כולי כדאיתא במסכת עבד' גיליס: (לב) כי
ירט הדרך לנגדי רבותינו דרשוכו טעריקון
יראה ראתה נטתה כשכיל שהדרך לנגדי כלומר
לקנאתי ולהקניטני ולפי משמעו כי חרד
הדרך לנגדי לשון רטט (ירמיה מ"ט) כי
ראיתי בעל הדרך שחרד ומהר הדרך שהוא
לכעסי ולהמרותי ומקרא קצר הוא כמו ותכל
דוד (שמואל ב' י"ג) . לישנא אחרונא ירט
לשון רגון וכן על ידי רשעים ירטני (איוב ט"ז)
מפיים ומנחס אותי על ידי רשעים שאיך אלא
נקניטניס: (לג) אולי נטתה כמו לולי

למעבר לה כדון ואמר לא:
וי את עיני בלעם ותוא ית טלאבא
דיי מעתר בארחה וחרביה שליפא
בידיה וכרע וסגיד לאפוהי: (לב) ויאמר
ליה טלאבא דיי עלמה מחיתה את
אתנד דגן תלת ומגין דא אגא נפקת
לשטן ארי גלי קרמי דאת רעי
לטיול בארחה לקבלי: (לג) ותתני
אתנא וקסת. טון קרמי דגן תלת ומגין
אילופין לא

באור

(ל) מעודך, מיום שרכנת: ההסבן הסכנתי, הפרגל הרגלתי, והטעם וכי כך הי' מקו
(לב) ירט, לשון עוות, וכן ועל ידי רשעים ירטני (איוב י"ו), (ולולי הרי"ש הי' כדנשכט
יתכני, וי"א כי שרש ירטני רטה. (הרד"ק שרש ירט), ולא ימנע זה היותו מעבין אחד עם שר
ירט), והכוונה פיאמרת האיש הזה הולך דרך עקלקלות ובלבו לקבל, ואנקלוס תרגמו
מלשון רגון, דאת רעי למיזל באורחה לקבלי, וכן פירש"י בלשון השני, ומכר עמו, על יד
רשעים ירטני (איוב י"ז), מפיים ומנחס אותי: לנגדי, לפני, או להקניטני: (לג) ותראני,

בַּמִּתְחָה מִפְּנֵי כִי עָתָה גַם־אֶתְכֶה
 הַרְגַתִּי וְאוֹתָהּ הַחַיִּיתִי לֵאמֹר
 בִּלְעָם אֶל־מִלְאָךְ יְהוָה חֲטָאתִי
 כִּי לֹא יָדַעְתִּי כִּי אַתָּה נֹצֵב
 לִקְרַאתִי בַדְרֹךְ וְעָתָה אֶסְרֶע
 בְּעֵינַיִךְ אֲשׁוּבָה לִי לֵאמֹר
 מִלְאָךְ יְהוָה אֶל־בִּלְעָם רַדְּ
 עִם־הָאֲנָשִׁים וְאַפֶּס אֶת־הַדְּבָר
 אֲשֶׁר־אָדְבַר אֵלֶיךָ אֲתוּ תִדְבַר
 וַיִּלֶךְ

וואָרע ויא ניכט אויגעוויכען,
 ויא האָטטע אַיך דיק אום דאָן
 לעבען געבראַכט, אונד ויא
 פֿערשאָרנט: (לד) בלעם
 שפראַך צו דעם ענגעל דען
 עוויגן, אַיך האָבע געווינדיגט;
 דען אַיך וואוסטע ניכט, דאָס
 דוא מיר ענטגעגן שטינדעזט,
 אויף דעם וועגע: נאָך יעצט,
 ווען עו דיר מיספֿאַללט, ויא
 ווילל אַיך אומקעררען:
 (לה) דער ענגעל דען עוויגען
 אַכער שפראַך צו בלעם דוא
 קאַנט מיט דען לייטען געהן,
 יעדאָך שפּריך נור דאָזיעניגע,
 וואו אַיך דיר זאַגען ווערדע:
 אַלזאָ

תרגום אונקלוס

רש"י

לא סָמַת מו קדמי ארי בעו אף יתך
 קטלית ויתה קיטית: (לד) ואמר
 בלעם למלאכה דני חבית ארי לא
 ידעית דאת טענת. לקרמתי באורחא
 ובעו אסביש בעינה איתוב לי:
 (לה) ואמר מלאכה דני לבלעם אויל
 עשיבניא ולחוד ית פתגמא דיר
 אשיליל עמך יתיה תמלל ואל

פעמים שאולי משמש בלשון לולא: גם אותכה
 הרגתי. הריו זה מקרא מסורס והוא כמו גם
 הרגתי אותך כלומר לא העכנה בלבד קראתך
 על ידי כי גם ההרגנה: ואתה החייתי. ועתה
 מפני שדברה והוכיחתך ולא יכולת לעמוד
 בתוכחה כמו שכתוב ויאמר לא. הרגתה.
 שלא יאמרו זו היא שסלקה את בלעם
 בתוכחה ולא יכול להשיב שחס המקום על
 כבוד הנרות וכן והרגת את האשה ואת
 הבהמה וכן ואת הבהמה תהרגו: (לד) כי לא
 ידעתי. גם זה נטותו ועל כרסו הודה שהיא
 היה משתבח שידע דעת עליון ופיו העיד לא
 ידעתי: אם רע בעיניך אשובה לי. להתרים נגד המקום היא תשובה זו אמר לו הוא בעצמו כונו
 ללכת ואתה מלאך מבטל את דבריו למוד הוא בכך שאומר דבר ומלאך מחזירו, אמר לאברהם
 קח כא את נכך וגומר ועל ידי מלאך בטל את דבריו אף אני אם רע בעיניך צריך אני לשוב:
 (לה) לך עם האנשים. בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו: לך עם האנשים. כי חלקך
 עמהם

באור

באמת לפני כנוי המדבר, והראוי בצר"י כמו יגמלני ה', וכן כל כנוי המד"ב בעתידים,
 וזהו על דרך הורות, כמו כי לא יראני האדם (שמות ל"ג כ"א), והראוי יראני,
 אולי נטחה, כמו לולי, פעמים שאולי משמש בלשון לולא. (רש"י): גם אחכה
 הרגתי, כמו גם הרגתי אתך, וכן וברכתם גם אתי (שמות י"ב ל"ב), כמו גם תברכו אתי
 והעיד לולי נטחה מפני לא היית נכול בלחינת רגלך ועכבת הדרך, כי גם הרגתי אתך,
 והיא לא הייתה מפסדת, כי אותה החייתי, אחרי שהיא לא חטאה כי אם אתה, והיא לשונתך
 נטחה מפני, ודל אמרו שאתה האתון אחרי אשר דברה, שלא יהיו האושט אוארים זו היא
 שדברה ועושים אותה יראה, ועוד שחס הקב"ה על כבודו של רשע שלא יאמרו זו היא שסלקה
 את

אלו ריוטע בלעם מיט דען פארנערדמען דעז בלק : (לו) אלו בלק ערפוהר, דאס בלעם קאם : גינג ער איהם ענטגעגען, אין איינע שטאדט מואב'ז, וועלכע אים ארנן ליגט, אן דער אייסערזטען גראנצע : (לז) בלק שפראך צו בלעם, האבע איד ניכט צו דיר געשיקט, דין איין לאדען צו לאסען, ווארום וואללוט דוא ניכט קאממען ? מיינט דוא עטווא איד קאנטע דיר ניכט עהרע ער צייגען ? (לח) בלעם אנט- ווארטעטע דעם בלק, זיהע, איד בין צו דיר געקאמ- מען, אלליין שטעהט עז דען- וועגען אין מיינעם פערמאגען, וואו איד שפרעכען ווילל ? וואו גאטט מיר אין דען מונד רעגט, דאז מוס איד שפרעכען : (לט) בלעם גינג מיט

וירד בלעם עם שרי בלק : לו וישמע בלק כי בא בלעם ויצא לקראתו ארעיר מואב אשר ער-גבול ארנן אשר בקצה הגבול : לו ויאמר בלק אר-בלעם הלא שלח שלחתי אליך לקראתך למה לא הלכת ארי האמנם לא אוכל כבודך : לח ויאמר בלעם אל בלק הנה-באתי אליך עתה היכל אוכל דבר מאומה הדבר אשר ישים אלהים בפני אתו אדבר : רביעי ששי לט וירד בלעם עם

ר ש י

תרגום אונקלוס

עמס וכוסף ליאנד מן העולם : ואפס על כרחך את הדבר אשר אדבר וגו' : עם שרי בלק - שוח לקללם כשותם : (לו) וישמע בלק - שלח שלוחים לבשרו : (לז) האמנם לא אוכל כבודך - נתנבא שבוט לכאף מעמו בקלון : אל עיר מואב - אל מטרופולין שלו עיר החאובה שלו לומר דאז מה אלו מבקשים לעקור : קרית

ואול בלעם עם דרכי בלק : (לו) וישמע בלק ארי אתא בלעם וינפח לקדמותיה לקראתא דמואב די עלה תחום ארנן די בסטר תחומא : (לז) ויאמר בלק לבלעם הלא משחת שלחית לותך דמקרא לך למא לא איתיתא לותי הבקישטא הויתא אמת

לית אנא יביל ליקרותך : (לח) ויאמר בלעם לבלק הא איתית לותך בעי הטיבל יבילנא למללא מדעם פתגמא די ישוי ין בפומי ותייה אמלל : (לט) ואול בלעם עם

באור

את בלעם בתוכחה : (לה) ואפס, כמו רק (יעלך) : (לו) האמנם, ה"א לאלה או לתימה, ולולא האות הגרוכית אחרת היתה דלוייה בש"ס ופת"ס, ובאורה אים אמת ה"א שאתה

בלק כב כג

תרגום אשכנזי קלא

עִם־בְּלָק וַיָּבֹאוּ קִרְיַת חֲצוֹת :
 מ וַיִּזְבַּח בְּלָק בֶּקָר וַצֹּאן וַיִּשְׁלַח
 לְבַלְעָם וּלְשָׂרִים אֲשֶׁר אִתּוֹ :
 מו וַיְהִי בִּבְקָר וַיִּקַּח בְּלָק אֶת־
 בַּלְעָם וַיַּעֲלֵהוּ בַמִּזְבֵּחַ בְּעַל וַיֵּרָא
 מִשָּׁם קֶצֶה הָעַם : כג ח וַיֹּאמֶר
 בַּלְעָם אֶל־בְּלָק בְּנֵה־לִי בֹוֶה
 שִׁבְעָה מִזְבְּחֹת וְהִבְנֵן לִי בֹוֶה
 שִׁבְעָה פָּרִים וְשִׁבְעָה אֵילִים :
 כ וַיַּעַשׂ בְּלָק כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר בַּלְעָם
 וַיַּעַל בְּלָק וּבַלְעָם פָּר וְאֵילִם
 בַּמִּזְבֵּחַ : ג וַיֹּאמֶר בַּלְעָם לְבְלָק
 חֲתִיבֵב עַל־עַלְתֶּךָ וְאַל־כַּה אֲוִלִיתָ

מיט בלק : אונד זיא קאמען
 נאך קרית חצות : (מ) בלק
 של אכטעטע גראסען אונד
 קליינען פיה : אונד שיקטע
 דעם בלעם דאפאן, נעכט
 דען פארנעהמען, דיא בייא
 איהם ווארען : (מא) דען
 מארגענו נאם בלק דען בלעם,
 פיהרטע איהן אויף דיא
 האהען בעל : אונד צייגטע
 איהם פאן דא איינען טהייל
 דען פאלקו :

כג (ח) בלעם זאגטע צו
 בלק : בויאע מיר
 אללהיר זיבען אלטארע,
 אונד שטעללע מיר היהער
 זיבען שטירע, אונד זיבען
 ווידער : (כ) בלק טהאט
 וויי בלעם געשפראכען :
 ווארויף בלק אונד בלעם
 אויף יעדעם אלטאר איינען
 שטיר אונד איינען ווידער
 אפפערטען : (ג) בלעם
 שפראך צו בלק, בלייבע דוא היר בייא דיינען אפפערן! איך ווילל ווענגעהן, פיללויכט
 פערפינט

יקרה

תרגום אונקלוס

רש"י

עם בלק ואתו לקרית מחוזו :
 (מ) ונכיס בלק תורין ועאן ושלח
 לבלעם ולדברבא די עמיה :
 (מא) והוה בצפרא ודבר בלק ית
 בלעם ואסקיה לרמת דחלתיה וחוא מתמן קצת מורעמא :
 כג (ח) ואמר בלעם לבלק בנה לי הקא שבעא מדבחין ואתקין לי הקא
 שבעא תורין ושבעא דכרין : (ג) ועבד בלק בנמא דייטליל בלעם
 ואסק בלק ובלעם תור ודבר על כל מדבחא : (ג) ואמר בלעם לבלק אתעתד
 על עלתך ואיהך טאים

(לט) קרית חוצות : עיר מלאה שוקים
 חכמים וכסיוס וטף בחיובתיה לומר ראה ורחם
 שלא יעקרו אלו : (מ) בקר וצאן : דבר שועט
 בקר אחד וצאן אחד בלבד : (מא) כמות בעל
 כתרגומו לרמת דחלתיה שם עבודת אלילים :
 יערע

באור

מאתה חושב שלא אוכל כנכד : הלכת אלי, זאת אלי : (לט) קרית חצות, שם עדינה :
 (מא) במזבח בעל, כתרגומו לרמת דחלתיה שם ע"א : (רש"י) :